

УДК 377.35:378(477)

Алла Загородня
ORCID iD 0000-0003-2418-1670

кандидат педагогічних наук, професор кафедри професійної освіти та управління навчальним закладом, Міжрегіональна академія управління персоналом (МАУП), вул. Фрометівська, 2, 03039 м. Київ, Україна
z_alla@i.ua

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ГАЛУЗІ В УКРАЇНІ: МЕРЕЖА ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Автор проводить аналіз мережі вищих економічних навчальних закладів України щодо професійної підготовки фахівців економічної галузі. Автор зазначає, що сучасна економічна освіта в Україні перебуває на новому етапі свого розвитку – становленні як європейської системи освіти. Майбутнє економічної освіти зокрема, як і всієї ланки освіти, визначається процесами євроінтеграції та глобалізації. Це означає якісне оновлення змісту та форм організації навчання майбутніх фахівців економічної освіти, перегляд та переосмислення багатьох усталених традицій, внесення доповнень та коректив у систему вітчизняної економічної освіти шляхом запровадження сучасних технологій та інноваційних тенденцій. Разом з тим, національний характер освіти повинен бути збережений. Українська система економічної освіти не повинна асимілюватись, поступитися своїми національними пріоритетами. Важливо узгодити національні особливості підготовки фахівців економічної галузі зі світовими стандартами..

Ключові слова: економічна освіта; мережа навчальних закладів; навчальні програми; освіта; професійна підготовка.

Вступ. Сучасна економічна освіта в Україні перебуває на новому етапі свого розвитку – становленні як європейської системи освіти. Майбутнє економічної освіти зокрема, як і всієї ланки освіти, визначається процесами євроінтеграції та глобалізації. Це означає якісне оновлення змісту та форм організації навчання майбутніх фахівців економічної освіти, перегляд та переосмислення багатьох усталених традицій, внесення доповнень та коректив у систему вітчизняної економічної освіти шляхом запровадження сучасних технологій та інноваційних тенденцій. Разом з тим, національний характер освіти повинен бути збережений. Українська система економічної освіти не повинна асимілюватись, поступитися своїми національними пріоритетами. Важливо узгодити національні особливості підготовки фахівців економічної галузі зі світовими стандартами.

Метою статті є проведення ґрунтовного аналізу мережі вищих навчальних закладів.

Аналіз мережі вищих економічних навчальних закладів України. Ґрунтовний аналіз мережі вищих навчальних закладів необхідний для того, щоб привести, з одного боку, мережу навчальних закладів до європейських зразків, а з іншого боку – підвищити якість підготовки наукових кадрів у майбутньому. Кількість вищих навчальних закладів в провідних країнах Європи є значно меншою у порівнянні з Україною, мінімальна кількість студентів в

європейських університетах – 10 тисяч осіб. Наприклад, в Іспанії працюють 48 університетів, усі вони мають не менше 15 тисяч студентів денної форми навчання. У Мадриді – два університети по 23-24 тисячі студентів.

За даними Державної служби статистики мережа вищих навчальних закладів України налічує 803 вищих навчальних закладів усіх рівнів акредитації та форм власності, у тому числі 325 вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації та 478 – I-II рівнів акредитації. До державної форми власності належить 215 навчальних закладів III-IV рівнів акредитації та 200 навчальних закладів I-II рівнів акредитації; приватної форми власності – 96 навчальних закладів III-IV рівнів акредитації та 71 – I-II рівнів акредитації (Профспілка працівників освіти і науки України: офіційний сайт // Назва з екрану: До травня 2015 року зменшиться кількість вищих навчальних закладів // [Електронний ресурс]).

Спираючись на визначення, що міститься в Законі «Про вищу освіту», сьогодні в Україні налічується приблизно 317 вищих навчальних закладів. Однак фахівці припускають, що до кінця навчального (2016-2017) року їх кількість може зменшитися до 280, про що зазначають аналітики Центру дослідження суспільства. Новий Закон «Про вищу освіту» запустив процес реформування цієї сфери. Зокрема, відбулося скорочення кількості

ВНЗ – з 802 до 317, що є одним з етапів реалізації реформи вищої освіти. Саме зі значного скорочення кількості вищих навчальних закладів розпочався тривалий процес зміни мережі українських вишів. Замість чотирьох рівнів акредитації Законом «Про вищу освіту» запроваджено нову градацію закладів вищої освіти – відповідно до їхньої навчальної і наукової діяльності. Університет – це переважно багатогалузевий ВНЗ, який має програми всіх освітніх ступенів. Академія або інститут може мати програми всіх ступенів, але в одній галузі. Коледж може готувати лише молодших бакалаврів і бакалаврів лише в одній галузі (Коледжі будуть шукати об'єднання з університетами та інститутами ... [Електронний ресурс]).

Вважаємо, що з метою ефективності проведення нашого дослідження в контексті характеристики мережі вищих економічних закладів України, доцільно використати результати національної системи рейтингового оцінювання, які, як зазначають у Міністерстві освіти, є складовою моніторингу вищої освіти.

За визначенням розробників рейтингу, головними ознаками престижності університету є ефективні дії вищого навчального закладу, спрямовані на досягнення успішності, досконалості та конкурентоспроможності на ринку освітніх послуг та ринку праці, а також новаторство та вміння фокусувати зусилля на реалізацію та досягнення тактичних та стратегічних цілей (ТНЕУ в ТОП-10 кращих економічних ВНЗ України [Електронний ресурс]).

Аналіз результатів рейтингового оцінювання діяльності вищих навчальних закладів дає можливість зазначити, що основним показником є результативність діяльності університету, яка визначається якістю випускників та їх працевлаштуванням на ринку праці, професійною компетентністю та рівнем кваліфікації, конкурентоздатністю, мобільністю та захищеністю на ринку праці (Бабушко С. Р., 2015, с. 5).

Як стверджують дослідження, рейтинг Міністерства освіти і науки має певні особливості та відмінності, а саме: систему формують усі вищі навчальні заклади III-IV рівнів акредитації, рейтинг формується на підставі первинної інформаційної бази, що надається суб'єктами ранжування, базується в основному на статистичних даних і підлягає контролю якості тощо. Змістовна складова системи ранжування ґрунтується на рейтингових індикаторах, які формують структуру критеріїв рейтингу за основними напрямками діяльності: «Міжнародна активність», «Якість контингенту студентів», «Якість науково-педагогічного потенціалу», «Якість наукової та науково-технічної діяльності», «Ресурсне забезпечення» (ТНЕУ в ТОП-10 кращих економічних ВНЗ України [Електронний ресурс]).

Проаналізуємо ранжування вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації, яке

здійснювалося за результатами їх діяльності та потенціалом 2011/2012 навчального та 2012 календарного років.

Станом на 2012 рік у системі вищої освіти України функціонують 199 університетів, 64 академії, 89 інститутів, 243 коледжі, 109 технікумів, 118 училищ та 1 консерваторія. До рейтингу 2013 року включено 304 суб'єкти ранжування. Результати рейтингу представлено за групами вищих навчальних закладів. Оскільки наше дослідження присвячене підготовці фахівців економічної галузі, то нами до уваги взято саме економічні вищі навчальні заклади.

Топ-10. Економіка, фінанси, управління, підприємництво:

1. Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана;
2. Київський національний торговельно-економічний університет;
3. Університет банківської справи Національного банку України;
4. Донецький національний університет економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського;
5. Донецький державний університет управління;
6. Харківський національний економічний університет;
7. Одеський національний економічний університет;
8. Харківський державний університет харчування та торгівлі;
9. Тернопільський національний економічний університет;
10. Полтавський університет економіки і торгівлі.

У Міністерстві освіти зазначають, що використання рейтингу сприятиме взаємному порозумінню і довірі між різними учасниками національних і міжнародних систем забезпечення якості та гарантує прийняття неупереджених рішень і висновків у процесах забезпечення якості вищої освіти на інституційному рівні (ТНЕУ в ТОП-10 кращих економічних ВНЗ України [Електронний ресурс]).

Для валідності нашого дослідження проаналізуємо результати рейтингового оцінювання діяльності вищих навчальних закладів України за 2015 рік, запропонований Центром міжнародних проектів «Євроосвіта» – «Топ-200 Україна» (Рейтинг ВНЗ «Топ-200 Україна» – 2015 [Електронний ресурс]).

Як свідчать результати рейтингу українських університетів, лідерами останніх років впевнено залишаються Національний технічний університет «Київський політехнічний інститут» та Київський національний університет ім. Шевченка. Методика рейтингу 2015 року побудована відповідно до міжнародних принципів ранжування університетів і передбачає проведення

порівняльного аналізу досягнень вишів різних типів на основі низки універсальних критеріїв. Рейтинг складено за показниками попереднього (2014) року. У використовуваній методиці діяльність вищих навчальних закладів оцінюється за допомогою агрегованого показника (інтегрального індексу), що формується на підставі індикаторів прямого вимірювання (80%), експертного оцінювання якості підготовки випускників вишів представниками роботодавців і академічного співтовариства (15%), а також із використанням міжнародних наукоме-

тричних і веб-метричних даних (5%). Інтегральний індекс представлено трьома складниками: якість науково-педагогічного потенціалу, якість навчання та міжнародне визнання (Рейтинг ВНЗ «Топ-200 Україна» – 2015 [Електронний ресурс]).

Сучасний стан престижності вищих навчальних закладів економічного профілю (ВНЗ економіки, фінансів, управління, підприємництва в рейтингу «Топ 200 Україна» 2015 [Електронний ресурс]) представлений у Таблиці 1.

Таблиця 1

**Рейтинг вищих навчальних закладів економічного профілю за 2015 р.
(опрацьовано автором)**

Місце ВНЗ серед навчальних закладів економічного профілю	Місце ВНЗ у загальному рейтингу ВНЗ	Назва ВНЗ / форма власності, рівень акредитації
1	13	Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана / державна, IV
2	24	Київський національний торговельно-економічний університет / державна, IV
3	35	Одеський національний економічний університет / державна, IV
4	41	Тернопільський національний економічний університет / державна, IV
5	48	Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця / державна, IV
6	58	Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського / державна, IV
7	60	Львівська комерційна академія / комерційна, IV
8	61	Університет банківської справи НБУ / профільний заклад / комерційна, IV
9	66	Донецький державний університет управління / спеціалізований заклад / державна, IV
10	117	Харківський державний університет харчування та торгівлі / державна, IV
11	130	Університет митної справи та фінансів / державна, IV
12	141	Академія муніципального управління / державна, IV
13	142	Національна академія статистики, обліку та аудиту / державна, IV
14	148	Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» / державна, IV
15	188	Буковинський державний фінансово-економічний університет / державна, IV
16	198	Львівський інститут економіки і туризму / державна, IV

Проаналізуємо діяльність окремих вищих навчальних закладів України, які забезпечують підготовку фахівців економічного профілю.

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана: форма навчання – денна, заочна; рівні підготовки – молодший спеціаліст (коледжі КНЕУ), бакалавр, спеціаліст, магістр.

На сучасному етапі структура Київського національного економічного університету ім. В. Гетьмана представлена дев'ятьма факультетами: економіки та управління, міжнародної економіки і менеджменту, юридичним, управління

персоналом та соціології, маркетингу, обліково-економічним, економіки аграрно-промислового комплексу, фінансово-економічним, інформаційних систем і технологій. У структурі Університету також діють Центр післядипломної освіти, центр магістерської підготовки, відділення довузівської підготовки, навчальний центр, навчально-методичний відділ, аспірантура, докторантура, профільні ліцеї та коледжі. Кількість студентів становить понад 38 тис. осіб (ВНЗ економіки, фінансів, управління, підприємництва в рейтингу «Топ 200 Україна» 2015 [Електронний ресурс]).

Провідні напрями діяльності Київського національного економічного університету імені Василя Гетьмана:

- впровадження на високому рівні освітньої діяльності для здобуття особами вищої освіти відповідного ступеня за обраними спеціальностями згідно з державним замовленням і договірними зобов'язаннями та сприяння працевлаштуванню випускників;
- проведення наукових досліджень з використанням отриманих результатів в освітньому процесі, господарській та державно-регулятивній практиці;
- добір, підготовка та атестація наукових та науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації;
- підготовка вступників та профорієнтаційна робота з ними, інформування вступників і студентів про ситуацію та тенденції на ринку праці;
- підвищення кваліфікації та перепідготовка кадрів, просвітницька та фахова консультативна діяльність;
- фінансово-господарська, виробничо-комерційна, видавнича, культурно-мистецька, спортивно-оздоровча діяльність;
- міжнародна діяльність щодо виконання спільних із зарубіжними партнерами освітніх, наукових та інших програм і проєктів, насамперед у євроінтеграційному напрямі;
- формування особистості засобами патріотичного, правового, екологічного виховання, утвердження в учасників освітнього та наукового процесу моральних цінностей, соціальної активності, громадянської позиції та відповідальності, здорового способу життя, вміння вільно мислити та самоорганізовуватися в сучасних умовах (ВНЗ економіки, фінансів, управління, підприємництва в рейтингу «Топ 200 Україна» 2015 [Електронний ресурс]).

Київський національний торговельно-економічний університет (КНТЕУ) – один із найавторитетніших навчальних закладів України, державної форми власності, IV рівня акредитації (дата заснування 1946 р.), у 2000 р. університету надано статус національного. У 2006 р. КНТЕУ приєднався до Великої Хартії університетів. Управління діяльністю університету здійснюється на принципах автономії і самоврядування, демократизації прийняття рішень. Система управління якістю КНТЕУ сертифікована за міжнародними стандартами.

Основні пріоритети у стратегічному розвитку університету це (Київський національний

економічний університет імені Василя Гетьмана [Електронний ресурс]):

- продовження реалізації сформованого курсу щодо інноваційного розвитку університету, що передбачає розробку і запровадження сучасних форм і методів роботи, забезпечення підготовки висококваліфікованих фахівців, максимально адаптованих до вирішення завдань практичної діяльності;
  - активізація роботи з інтеграції зі світовим і європейським освітнім співтовариством. Проведення роботи щодо забезпечення сумісності та зіставленості організації та змісту освіти в університеті з системами освіти провідних європейських університетів, впровадження кращого досвіду;
  - оптимізація обсягів прийому на навчання до університету, посилення індивідуалізації профорієнтаційної роботи, розширення ступеневої підготовки фахівців;
  - продовження роботи щодо підвищення рівня ефективності підготовки наукових кадрів з метою поліпшення якісного складу професорсько-викладацького персоналу та укомплектування кафедр науково-педагогічними кадрами, академічно та професійно кваліфікованими;
  - забезпечення розвитку наукової діяльності університету з наближенням його до параметрів дослідницького вищого навчального закладу. Це передбачає структурну перебудову наукових досліджень у бік актуалізації тематики досліджень, створення організаційних структур, посилення наукового впливу на соціально-економічний розвиток України;
  - постійний розвиток системи управління якістю (СУЯ), забезпечення участі професорсько-викладацького персоналу, інших категорій співробітників у вдосконаленні діяльності університету;
  - розвиток матеріально-технічної бази з метою забезпечення подальшого поліпшення умов проведення навчального процесу, фізкультурно-спортивної та виховної роботи, підвищення побутової комфортності для працівників і студентів;
  - соціальний розвиток колективу, підвищення мотивації праці, дотримання безпечних умов праці, виконання соціальної та екологічної програм.
- Висновки.** Отже, дані університети – лідери у реформуванні вищої освіти України, першими у країні здійснили суттєве оновлення змісту освіти, шляхом впровадження новітніх навчальних, освітніх, інформаційних технологій на базі програмних продуктів та глобальних інформаційних мереж.

Література

1. Бабушко С. Р. Сучасний стан професійного розвитку фахівців як складової неперервної освіти: аналіз законодавчої бази України / Світлана Ростиславівна Бабушко // ScienceRise 02/2015; 2(1 (7)), DOI: 10.15587/2313-8416.2015.37393.
2. ВНЗ економіки, фінансів, управління, підприємництва в рейтингу «Топ 200 Україна» 2015 / Центр міжнародних проєктів НДІ прикладних інформаційних технологій // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.euroosvita.net/index.php/?category=1&id=4086>

3. Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана. Офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://kneu.edu.ua/ua/University_en/about_university/general_information/

4. Коледжі будуть шукати об'єднання з університетами та інститутами, оскільки з 2017 року підготовка кадрів у коледжах буде фінансуватися з місцевих бюджетів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dt.ua/UKRAINE/pislya-skorochnnyua-kilkosti-vuziv-z-802-do-317-yih-mozhe-stati-schemenshe-164983_.html

5. Місія університету – працюємо для нинішнього та майбутнього поколінь. Офіційний сайт Київського національного торговельно-економічного університету [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://knteu.kiev.ua/blog/read/?pid=3&uk>

6. Профспілка працівників освіти і науки України: офіційний сайт. Назва з екрану: До травня 2015 року зменшиться кількість вищих навчальних закладів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pon.org.ua/novynu/3632-do-travnua-2015-roku-zmenshitsya-kilkist-vishhix.html>

7. Рейтинг ВНЗ «Топ-200 Україна» – 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://osvita.ua/vnz/rating/47049/>

8. ТНЕУ в TOP-10 кращих економічних ВНЗ України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.tneu.edu.ua/news/2677-tneu-v-top-10-kraschih-ekonomichnih-vnz-ukrayini.html>

ПРОФЕСИОНАЛЬНАЯ ПОДГОТОВКА СПЕЦИАЛИСТОВ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ОТРАСЛИ В УКРАИНЕ: СЕТЬ ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ

Загородняя Алла, кандидат педагогических наук, профессор кафедры профессионального образования и управления учебным заведением, Межрегиональная академия управления персоналом (МАУП), ул. Фрометовская, 2, 03039 г. Киев, Украина, z_alla@i.ua

Автор проводит анализ сети высших экономических учебных заведений Украины по профессиональной подготовке специалистов экономической отрасли. Автор отмечает, что современная экономическая образование в Украине находится на новом этапе своего развития - становлении как европейской системы образования. Будущее экономического образования в частности, по всей звена образования, определяется процессами евроинтеграции и глобализации. Это означает качественное обновление содержания и форм организации обучения будущих специалистов экономического образования, просмотр и переосмысления многих устоявшихся традиций, внесение дополнений и корректив в систему отечественного экономического образования путем внедрения современных технологий и инновационных тенденций. Вместе с тем, национальный характер образования должен быть сохранен. Украинская система экономического образования не должна ассимилироваться, поступиться своими национальными приоритетами. Важно согласовать национальные особенности подготовки специалистов экономической отрасли мировым стандартам.

Ключевые слова: образование; профессиональная подготовка; сеть учебных заведений; учебные программы.

SPECIALISTS' PROFESSIONAL TRAINING IN ECONOMIC SECTOR IN UKRAINE HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS NETWORK

Zagorodnya Alla, Ph.D., professor of the department of vocational education and university management, Interregional Academy of Personnel Management (IAPM), str. Frometivska 2, 03039 Kyiv, Ukraine, z_alla@i.ua

The author analyzes the economic network of higher educational institutions of Ukraine on professional training of the economic sector. The author notes that the current economic education in Ukraine is at a new stage of development - establishing a European education system. Future economic education in particular, as well as all levels of education, defined process of European integration and globalization. This means quality contents and updating of training future professionals for Economic Education, revision and rethinking of many well-established tradition, making additions and adjustments to the system of national economic education by introducing modern technologies and innovative trends. However, the national character of education should be maintained. Ukrainian economic system of education should not assimilate, to sacrifice their national priorities. It is important to coordinate national economic peculiarities of industry professionals with international standards.

Keywords: economic education; education; educational programs; Network schools; professional training.

Стаття надійшла до редакції 14.09.2016

Прийнято до друку 27.10.2016